

5. Руднев В. Словарь культуры XX века / В. Руднев. – М. : Аграф, 1997. – 384 с.
6. Сэлинджер Джером Д. Ловись рыбка-бананка / Джером Д. Сэлинджер // Над пропастью во ржи : роман. Повести. Рассказы. – М. : Эксмо, 2006. – 768 с. – (Библиотека всемирной литературы).
7. Франк С. Л. Душа человека. Опыт введения в философскую психологию / С. Л. Франк // Предмет знания. Душа человека. – Мн. : Харвест ; М.: АСТ, 2000. – С. 631–990.
8. Фуко М. О трансгрессии / М. Фуко // Танатография Эроса: Жорж Батай и французская мысль середины XX века. – СПб. : Мифрил, 1994. – С. 113–131.
9. Dutton D. What Is Genius / D. Dutton // Philosophy and Literature. – 2001. – Vol. 25 (1). – P. 181–196.

Карповец Максим. *Философская рецепция гениальности как антропологического феномена.* В статье осуществлена философская рецепция гениальности как антропологического феномена, что актуализирует диалектическое понимание индивидуально-личностного начала и универсальных измерений человеческого бытия. Гениальность осмысливается в двух основных аспектах: как внутренняя сущность гениальности в конкретном индивидуе и экспликация феномена в смысловом горизонте культуры. Проанализирован характер функционирования гениального текста в поле культуры, где одним из основных его элементов является наличие трансцендентного запаса – авторской недосказанности, что заставляет читателя постоянно возвращаться к новому прочтению. Раскрыта связь гениальности с безумием и святостью, маргинальностью и социализацией, а также предложена стратегия интерпретации гениального произведения как содержащего в своей основе трансцендентный запас. Таким образом, гениальность в философском контексте является не только особым типом проявления человеческих талантов, но и важным компонентом культуры, определяющим ее художественно-эстетическую и ценностную реальность.

Ключевые слова: гениальность, философская антропология, эстетика, канон, эстетический идеал.

Karpovets Maksim. *The Philosophical Reception of Genius as an Anthropological Phenomenon.* The article analyzes the philosophical reception of genius as an anthropological phenomenon. It actualizes dialectical understanding of individual principles and universal dimensions of human existence. Genius is interpreted in two main areas: the inner essence of genius in a particular individual case and the explication of the phenomenon in semantic horizon of culture. It is also analysed the type of functioning of the genius in the culture space, where one of its main elements is the existence of a transcendent stock. It means that reader constantly returns to the new reading. The connection of genius and madness holiness, marginality and socialization is also analyzed in the current article as well. The interpretation of a work of genius that has basically some transcendent stock was proposed in the text. Thus, the philosophical genius of the contest is not only a special type of display of human talent, but also an important component of culture that defines its artistic and aesthetic reality and values.

Key words: genius, philosophical anthropology, aesthetics, canon, aesthetic ideal.

Стаття надійшла до редколегії
04.04.2014 р.

УДК 123.1

Тарас Клок

Свобода як атрибут людського буття

У статті проаналізовано свободу як атрибут людського буття. Розглянуто відношення свободи, необхідності, волі людини. Виявлено сутність самовідповідальності, яка постає в людському житті основою буття особистості.

Ключові слова: свобода, самовідповідальність, воля, незалежність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Свобода – одна з головних проблем будь-якої епохи. Про неї писали Арістотель, Платон, Епіктет, намагалися її пояснити Дун Скот, Августин, Абельяр, Вільям Окам. Особливо великий внесок зробили філософи німецької класичної філософії, серед яких – Імануїл Кант, Фрідріх Шелінг, Георг Гегель. Нове розуміння свободи здійснили Микола Бердяєв, Еріх Фром, Віктор Франкл, Жан-Поль Сартр, Макс Шелер, Карл Ясперс. Свобода як атрибут людського

буття не здобула вартісного феноменологічного, діалектичного аналізу. Не стала вона й предметом належних філософських рефлексій.

Мета статті – аналіз теорій свободи в історико-філософському контексті та розкриття актуальності проблеми свободи в сучасному світі.

Аналіз досліджень із проблеми. Проблема свободи постає в нових аспектах. Багато особливо українських філософів займалися цією темою. Серед них варто відзначити В. Г. Табачковського, Г. І Шалашенка, Є. І. Андроса, А. М. Дондюка, Т. В. Лютого, М. О. Булатова, Г. П. Ковадло та ін. Вітчизняні науковці – автори численних праць, зокрема цікава з цього погляду монографія «Свобода: сучасні виміри та альтернатив» та «Людина в цивілізації 21 ст.: проблеми свободи» [6]. У них здійснено етичний, історико-філософський, метафізичний, раціональний, соціально-філософський підходи.

На нашу думку, варто дослідити такий вимір свободи, який би поєднував ці підходи, урахував специфічність свободи в людському бутті. Феномен свободи потребує аналізу в контексті філософсько-антропологічної проблематики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Свободу досліджували в різні періоди історії. Коли людину поглинала буденність, незалежні від неї обставини заважали трансцендентуватися, тоді вона не проявлялася як особистість. За періоди існування людства різноманітні національні конфлікти, міжконфесійні сутички, змушували коритися сильному правителю. Особливо двадцяте століття принесло нам дві світові війни, тоталітарні режими, тероризм. Вони привели до нігілізму, песимізму, депресії й апатії. Проте свобода залишалася незмінним світлом, яке допомагало орієнтуватися в неспокійній, задушливій і важкій атмосфері. Саме поняття свободи досить складне, усеохоплююче для дослідження. Ми вважаємо, що ця тема – головна проблема в сучасному світі. «Свобода, – писав Бердяєв, – є назва моєї незалежності і визначення моєї особистості зсередини, і свобода є моя творча сила, не вибір між поставленими переді мною добром і злом, а моє створення добра й зла» [1, с. 61].

Він усвідомлював свободу глибше, ніж вибір добра та зла, що впливає з наведеної вище цитати. Свобода, згідно з ним є, суттю особистості, істиною людського буття, яка не залежить від будь-яких зовнішніх чинників, але внутрішньо притаманна кожній постаті. Ще Достоєвський у «Легенді про Великого Інквізитора» писав, що ніщо не є таким важким і нестерпним для людини, як свобода. Вона не завжди віддає перевагу свободі, часто звертається до зовнішнього авторитета, віддає йому свою волю або стає конформістом, пристосовуючись до усталених поглядів більшості людей у суспільстві. Існують різні підходи до пояснення свободи як необхідності, свободи волі, творчості, тотальної свободи, філософської абстракції, відносної чи конкретної свободи. Деяким людям легше відмовитися від неї. Окремі філософи, наприклад такий популярний, як Жан Бодріяр, узагалі заперечували свободу, називали її ілюзією, яка приносить багато шкоди людському суспільству. Проблематичним є зведення свободи до якогось одного аспекту життя. Існують різні визначення свободи. Зараз особливо популярні такі, як економічна свобода, політична свобода, сексуальна свобода, соціальна свобода. Свобода спочатку була суто філософською категорією. Різноманітні політичні і правові теорії описують тільки свободи громадян як доповнення до їхніх прав та обов'язків. Ми вважаємо свободу багаторівневим атрибутом людського буття. Так, в Античній Греції свободу розуміли як підкорення Ананке, Мойрам або Долі. Індійські мислителі: Сідхартха, Махавіра, Патанджалі, – аналізували мокшу, або свободу людини, від переселення душі в різноманітні тіла. Стоїки вважали реальною тільки свободу в мисленні, тіло в той самий час залежить від зовнішніх обставин. Найбільш поширене тлумачення свободи як волі обирати добро чи зло та визначати своє місце у світі. Цю теорію розвивали Аврелій Августин, Дун Скот. Згодом їх доповнили представники Відродження Піко Делла Мірандола, Марсіліо Фічіно. Містична німецька філософія Якоба Беме й Мейстера Екхарта трактувала свободу як певну ірраціональну сутність божественного походження. Голландський філософ Барух Спіноза стверджував, що «свобода – це усвідомлена необхідність». Із його думкою погоджувалися Карл Маркс, гегелівська та марксистська традиції. Микола Бердяєв заперечував наведену тезу «Необхідність є творіння свободи, – вважав він, – ідея свободи первинніша за досконалість, тому що неможливо прийняти насильної досконалості» [1, с. 57]. У Радянському Союзі заперечували всі західні теорії свободи, стверджували про суб'єктивність таких уявлень. У філософській радянській енциклопедії зазначено, що справжня свобода може існувати

тільки в безкласовому суспільстві. Жан-Поль Сартр вважав, що свобода є не просто якістю людини, він писав про її тотальність, яку називав приреченістю людини. Заслуговує на увагу теорія, поширена Еріхом Фромом і Віктором Франклом, про свободу від чогось та свободу для чогось. Вони доводили, відштовхуючись від психоаналізу, що цінність людини не у владі над світом, не в нестримному сексуальному потягу й не в споживацькому способі життя. Тільки у свободі вона самотрансцендується.

Під свободою ми розуміємо конструктивну та божественну силу, а не хаотичну й демонічну. Демонізм свободи – це тільки абсурдне, безглузде припущення, воно не витримує ніякої критики. Під свободою як божественною силою ми розуміємо її атрибутивність як першопричину для мислення й діяльності. Творення Богом світу є метафоричним описом творчого акту. Тому свобода і є сутністю божественною та конструктивною силою. Свободу як конкретний прояв суспільних відносин людини ми заперечуємо. У персоналістичному контексті визнається сутнісне визначення свободи людини. Його ми й беремо до уваги в цьому дослідженні. Це марксистське твердження не пояснює проблему свободи, воно приводить нас до несправжньої свободи. Також свобода притаманна лише людині. Тільки представник роду людського може керувати своїми потягами й трансформувати їх у вищі цінності та чесноти. У тваринному світі таких переваг не існує через відсутність свободи. На нашу думку, якщо визнати свободу як необхідність, навіть усвідомлену, тоді вона буде фаталістичною, нав'язаною ззовні свободою, яка не має права називатися свободою. Ми погоджуємося з Бердяєвим щодо ідеї свободи як первинної відносно досконалості. Людина може стати досконалою й без свободи, але це вже буде примусовою необхідністю, а сама досконалість утратить свою справжню досконалу сутність.

Певним елементом свободи особистості вважають волю. Вона, на наше переконання, є першою частиною свободи. Щодо цієї теми доцільне таке визначення волі: це спрямування своїх духовних сил людиною на розв'язання проблем, які її турбують. Як ми знаємо, тварині не притаманні: ні воля, ні творчість, ні інтуїція, а тільки інстинкти, адже воля є основним притаманним проявом людини.

Проявом волі особистості, тобто волі до влади над собою, є також воля до творчості, добра, подвигу. Воля повинна перетворитися в «доброволі», вона повстає проти буденності й прагне до трансцендентного. На нашу думку, зародки волі існують у людині більшою чи меншою мірою із самого народження, але дійсно воля формується протягом усього життя людини. Також варто додати, що воля спрямована на вдосконалення людини, перетворює її в особистість. «Сильна особистість є виражений характер, – писав Микола Бердяєв. – Характер є оволодіння собою, перемогою над рабством самого себе, яка робить можливою і перемогу над рабством навколишнього світу, з'являється в ставленні до довкілля. Характер є завоюванням та досягненням і йому притаманна свобода» [2, с. 36].

Воля – це вищий прояв сильного характеру цілісної особистості. Але її постійно треба збільшувати, перетворювати й посилювати. Така воля не знає слів «не зможу», «не може бути». Вона є ствердженням таких суджень, як «не існує такого, чого я б не міг виконати, не існує слова “неможливо”».

Воля тоді стає сутністю людини коли вона робить її вільною. Вільною людина стає, зі свого боку, тоді, коли перетворюється в особистість, вона має безмежну віру й надію та спрямовує їх на втілення своїх бажань у дійсність.

Свобода особистості можлива тільки через незалежність. Вона розуміється нами, передусім, у персоналістичному значенні, а не суспільному. Незалежність можна визначити як простір для спрямування волі людиною, перебуваючи в якому, особистість відчуває себе незалежною. Розглядаючи цю складну проблему, проаналізуємо антропологічну проблему людини, котра перебуває в цьому просторі, яку ми будемо називати бунтарем. Індійський філософ ХХ ст. Ошо Раджнеш у своїх працях писав: «Бунтар – це та людина, яка живе згідно зі своїм власному світлом; вона всім здатна пожертвувати заради вищої реальності – свободи» [12, с. 277].

Уседозволеність, сваволя, безконтрольність безкарність та інші деструктивні прояви не є ні свободою, ні її властивостями. Сваволя – це тільки бажання зруйнувати, без жодної потенціальної можливості творити. Уседозволеність є надмірною самовпевненістю у власних силах. Фактично, це небезпечна ілюзія, яка призводить до руйнівних результатів. Безкарність – може бути тільки в людей, яким байдуже до їхніх ближніх, тобто вона є антицінністю. Безконтрольність – відсутність контролю, що може проявлятися не в обмежуванні дій зовні та зсередини, але це призводить до

краху всього людського. Звернемося до думки німецького філософа Фрідріха Ніцше, він по-філософському обґрунтував характеристики незалежної людини у своїй праці «По ту сторону добра і зла». Наводимо цитату філософа: «Не будь-хто має можливість бути незалежними: це перевага сильних. Хто постарється це зробити навіть із найбільш твердим правом, але без примусу, той доводить, що він не тільки сильний, а й до відчайдушності сміливий» [9, с. 148].

Людська особистість, яка перебуває в незалежності, змінює своєю волею світ та себе. Деструктивізм у всіх його нищівних проявах руйнує бунтаря, як носія конструктивних сил зсередини. Незалежна людина не повинна бути лінивою, в'ялою, статичною, навпаки – це динамічна особистість, вона не ухиляється від труднощів та перешкод, які повинна долати. Фрідріх Ніцше відзначав: «Не варто ухилятися від самовипробувань, хоч це може бути найбільш небезпечна гра, у яку можна грати, і в кінці кінців це випробування, які свідчать перед самими нами, а не перед яким-небудь іншим суддею. Потрібно вміти берегти себе, – це найбільше випробування незалежності» [9, с. 158–159]. Проаналізуємо підхід до конструктивного бунтарства, проголошеного індійським філософом ХХ ст. Ошо Раджнешом: «Бунтарю ж притаманна повна врівноваженість, а це просто неможливо без усвідомленості, уважності й безмежного співстраждання» [12, с. 277]. Бунтар є людиною, яка втілює собою свободу. Він повна протилежність конформісту як пристосувальницькій і паразитичній частині соціуму. Конформізм – це нівелювання творчості та заперечення становлення себе особистістю. Він прагне тільки до абсолютної схожості, а це є відсутністю рефлексії, роздумів і втратою неповторності кожної людини. Звичайно така позиція вигідна для будь-якого авторитета, адже насаджуючи свою волю іншій людині, він робить її покірною. Такою істотою можна управляти й маніпулювати, не турбуючись про мислення. Достоевський виділяв три засоби, які можуть відвернути людину від свободи, – це таємниця, диво, авторитет. На нашу думку, саме авторитет є тим троянським конем, за допомогою якого можливо нав'язати якусь хибну ідею, за якою підуть і будуть підкорятися вождю. Це ми бачили на прикладах ідеї арійської раси, винищення «нижчих сортів» людини. Не раз правителі влаштовували геноциди, які губили людей, не задумуючись над персональним буттям своїх жертв. Будь-яке оригінальне нове мислення прагнуло обробити, намагаючись створити людину не за її власним образом, а за подобою некритичного автомата, який би не заважав владі. Тільки людина, яка живе свободою, здатна кинути виклик системі, здійснити революцію у свідомості. Вона може відкрити можливості для розвитку, про які ніхто навіть не здогадувався. Здебільшого така ініціатива призводить до покарання з боку пануючих структур. Джордано Бруно ми знаємо, але забули імена його катів. Це свідчить про те, що ідея свободи жива до цих пір. У ХХІ ст., як ми вважаємо, вона здобуде нове оформлення.

Самовідповідальність – це остання частина в поділі свободи особистості. Як уже зазначалося, свобода не є хаосом і безвідповідальністю, навпаки – її характеризує відповідальність. За Бердяєвим вона є духовним аристократизмом, а Гете стверджував, що тільки плебей прагне жити безвідповідально. Візьмемо за приклад слова Миколи Бердяєва: «Люди свободи беруть на себе відповідальність» [2, с. 52]

Легко у світі жити без відповідальності, адже за вас приймають рішення інші люди, але існує й інший бік цієї проблеми, який проявляється в тому, що безвідповідальність призводить до втрати незалежності, перетворюючи людину на раба. У своїй праці «Про рабство і свободу людини» Микола Бердяєв відзначає: «Людина свободи є істота самокерована, а не та, якою керують, не самокерування суспільства й народу, а самокерування людини, яка стала особистістю» [2, с. 50].

Відповідальність, на нашу думку, – це, передусім, самовідповідальність, адже як можна відповідати за інших, якщо не можеш відповідати за себе. Самовідповідальність розуміємо, насамперед, як відповідальність за діяння, погляди, слова. Знову ж підкреслимо, що ця частина свободи розглядається нами як одухотворена сила людської особистості, яка, зі свого боку, цілісно проявляє себе в житті. Тільки самовідповідальна людина повинна брати відповідальність за інших людей. Микола Бердяєв відзначає «Господар і раб мають між собою більше подібності, ніж думають. Вільний не захоче бути господарем, це означало б утрату свободи» [2, с. 51]. Пояснимо це так: господар є рабом свого бажання вершити долі людей і підпадає під оманливий погляд, що він є всемогутнім і йому все дозволено.

Самовідповідальність досягає свого найвищого прояву в такій найбільш одухотвореній чесноті, як самопожертва, вона, на нашу думку, є одухотвореною частиною свободи справжньої людської особистості. Проявом самовідповідальності як відповідальності за свої вчинки погляди, слова вва-

жається самопожертва. Саме вона робить людину справжньою й перетворює її в цілісну, відповідальну особистість, єдиний, безмежний Всесвіт.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Сучасне століття вимагає нового розуміння означеної проблеми. Минуві онтологічні, гносеологічні, феноменологічні, психологічні та інші тлумачення свободи не задовольняють людину інформаційного суспільства. Атрибутивність свободи повинна визначатися через аксіологічний і філософського-антропологічний підходи. Без свободи ми не здатні до трансценденції, людина тільки у свободі досягає свого буття. Загалом, на наше переконання, буття людини – це свободобуття. За межами свободи неможливе дійсне буття людини, а саме життя не означає присутності буття. Тільки у свободі людина реалізовує своє буття. Тому подальші перспективи її дослідження можливі за посередництвом висвітлення різних сторін свободи. Сучасна епоха ставить перед нами проблеми, які не можуть бути розв'язані без ґрунтовного дослідження свободи. Варто в подальших дослідженнях поглибити розгляд творчості, самопожертви, любові як проявів людської свободи.

Джерела та література

1. Бердяев Н. А. Самопознание / Н. А. Бердяев. – М. : Книга, 1991. – 444 с.
2. Бердяев Н. А. Смысл творчества / Н. А. Бердяев. – М. : [б. и.], 1991. – 449 с.
3. Бердяев Н. А. Творчество и объективация / Н. А. Бердяев ; Сост. А. Г. Шиманского, Ю. О. Шиманской. – Мн. : Экономпрес, 2000. – 304 с.
4. Кришнамурти Дж. Свобода от известного / Дж. Кришнамурти. – Киев : София, 1991. – 88с.
5. Лосев А. Ф. Философия имени / А. Ф. Лосев. – М. : Моск. ун-т, 1990. – 269 с.
6. Людина в цивілізації 21 століття: проблема свободи. – К.: Наук. думка, 2005. – 272 с.
7. Мамардашвили М. Как я понимаю философию / М. Мамардашвили. – М. : Прогресс, 1990. – 368 с.
8. Монтень М. Опытты / М. Монтень. – М. : Эксмо, 2006. – 512 с.
9. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла: прелюдия к философии будущего / Ф. Ницше. – СПб. : Азбука-классика, 2008. – 240 с.
10. Ницше Ф. Рождение трагедии из духа музыки / Ф. Ницше. – СПб. : Азбука-классика, 2007. – 208 с.
11. Ницше Ф. Сборник / Ф. Ницше. – Мн. : 000 Попурри, 1998. – 512 с.
12. Ошо Р. О мужчинах / Р. Ошо. – К. : София, 2003. – 288 с.
13. Сенека Л. А. Моральні листи до Луцилія / Л. А. Сенека. – К. : Основи, 1999. 603 с.
14. Шлегель Ф. Эстетика. Философия. Критика : в 2-х т. / Ф. Шлегель. – М. : Искусство, 1983. – 479 с.
15. Шопенгауэр А. Мысли / А. Шопенгауэр. – СПб. : Азбука-классика, 2008. – 192 с.
16. Шопенгауэр А. Сборник / А. Шопенгауэр ; пер. с нем.; вступ. ст. и прим. И. С. Нарского. – Мн. : 000 Попурри, 1999. – 464 с.

Клок Тарас. Свобода как атрибут человеческого бытия. Усиление влияния на жизнь людей в XXI в. дестабилизирующих факторов, политических, экономических и идеологических кризисов, техногенных, природных катастроф, аномалий и последствий всеобщей информатизации общества) и неспособность людей с ними справиться провоцирует новое рассмотрение свободы. Такую ситуацию Виктор Франкл называет «экзистенциальной тревогой», которую толкуют как кризис человека, который потерял цель и назначение жизни и духовно деградирует. Подобные обстоятельства обостряют и актуализируют потребность современного человека в осмыслении отношения себя к миру. В статье сравниваются разные теории свободы от древности до современности. Установлено что свобода всегда была темой для размышлений и рефлексий философов, однако не всегда ее могли осмыслить на достойном уровне. В статье дается философский анализ свободы человеческого бытия и Рассмотрено отношение свободы и личности. Проанализирована сущность самоответственности как основа свободы, которая является атрибутом человеческого бытия. Соответственно, делаем вывод о чрезвычайном значении свободы в двадцать первом веке, несмотря на разные опасности которые могут поджидать человечество.

Ключевые слова: свобода, самоответственность, свобода, независимость.

Klok Taras. Freedom as an Attribute of Human Existence. Increased influence on the lives of people in the XXI century destabilizing factors, political, economic and ideological crises, man-made and natural disasters, and the effects of anomalies universal information society) and the inability of people to cope with them provokes new consider freedom. This situation Viktor Frankl «Existential anxiety», which is interpreted as a crisis man who has lost the object and purpose of life, and that spiritually degrading. Such circumstances exacerbate the need and urgency to modern man in understanding the relationship itself to the world. The article compares the different theories of freedom from antiquity to modern times. Established that freedom has always been a subject for thought and reflection philosophers, but it is not always able to comprehend at a decent level. The article had a philosophical analysis of the

freedom of the human being and examined the relationship of freedom and personality. Analyzed the essence of self-responsibility as the foundation of freedom, which is attribute of human existence. Accordingly, we conclude about the extraordinary importance of freedom in the twenty – first century despite the various dangers that may await humanity.

Keywords: freedom, self-responsibility, freedom, independence.

Стаття надійшла до редколегії
15.05.2014 р.

УДК

Оксана Коханевич

Симулятивна природа телевізійного простору

Розглянуто симулятивну природу сучасного телевізійного простору. Проаналізовано онтологічний статус телевізійного зображення, його симулятивне походження. Досліджено технічні вдосконалення, які перетворюють телебачення у штучну дійсність (монтаж, імітація умовної зйомки, надання особистим подіям статусу універсальних тощо). Проаналізовано «симулятивну гіперреальність» телевізійного екрану та маніпуляційну дію його «симулякрів». Досліджено імплізію смислу та її вплив на структуру ідентичності особистості в контексті симулятивної природи телебачення.

Ключові слова: телебачення, телезображення, образ, ілюзія, імплізія смислу, симуляція, симулякр, гіперреальність, ідентичність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сьогодні телебачення – це простір, в якому панує логіка ілюзії, мрії, легенди тощо. У цьому просторі людину постійно оточують образи, які «шантажують» її своєю успішністю, привабливістю, видовищністю та відсилають до ілюзії, а не до самої дійсності. Нині телевізійне зображення не стільки відображає подію, скільки відсилає до того, що не існує. Така «подвійність» у відтворенні реальності телевізійними засобами – орієнтація на природну документальність і водночас на підкреслену штучність – зумовлюють основний характер розвитку сучасного телевізійного простору. Телебачення, яке за своєю природою має бути об'єктивним засобом відображення дійсності, перетворюється на інструмент створення штучної реальності, в якій знаки втрачають референтний зв'язок із дійсністю.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У філософсько-культурологічному дослідженні питання символічної реальності, яка створюється телебаченням, порушують у своїх роботах Ж. Бодрійяр, П. Бурдьє, М. Маклюєн, А. Крокер, Д. Кук та ін. Французький філософ Ж. Бодрійяр переважно аналізує «симулятивну гіперреальність» телевізійного простору та світ його «симулякрів» – «образів без подоби». У своїх дослідженнях П. Бурдьє розглядає телебачення як інструмент створення штучної дійсності та як певну оптичну призму, володіючи якою, журналісти, на основі відібраних фактів, здійснюють конструювання реальності. Канадські політологи Артур Крокер та Девід Кук трактують телебачення як «соціальний апарат» та символічну культурну форму відносної влади, яка діє як симулякр електронних образів, перетворюючи все у семіургічний світ реклами та влади.

Нині цілком очевидним, що екранна реальність телебачення не існує в об'єктивності емпіризму, а є продуктом телевізійного дискурсу.

Мета статті здійснити філософсько-культурологічний аналіз симулятивної природи телевізійного простору.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**: 1) проаналізувати онтологічний статус телевізійного зображення, його симулятивне походження; 2) дослідити технічні вдосконалення, які перетворюють телебачення у штучну дійсність (монтаж, імітація умовної зйомки, надання особистим подіям статусу універсальних); 3) проаналізувати «симулятивну гіперреальність» телевізійного